

TÜRKİYE COĞRAFYASI

Fasikül 1: AGS Hazırlık ve Analiz Çalışma Föyü

Öğrenci Adı Soyadı:

Sınıfı / Numarası:

Tarih: / / 202...

"Coğrafya kaderdir, bilgisi ise güçtür."

ÖĞRENME HEDEFİ: Öğrenciler, Türkiye'nin fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafyası hakkındaki bilgilerini AGS düzeyinde 15 adet çoktan seçmeli soru üzerinden analiz ederek sınav başarısını artıracaktır.

BAŞARI KRİTERLERİ: 1. Türkiye'nin temel yer şekillerini tanımlarım. 2. İklim ve bitki örtüsü ilişkisini kurarım. 3. Coğrafi verileri analiz ederek sonuca ulaşıyorum.

1. Türkiye'nin paleocoğrafik gelişimi incelendiğinde, Mesozoyik sonlarında Tethys Denizi tabanındaki tortulların yükselerek Alp-Himalaya kıvrım sistemine dahil olması süreciyle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?
- Kuzey Anadolu ve Toros Dağları bu sürecin ürünüdür.
 - Günümüzdeki yüksek zirvelerin çoğunda denizel fosillere rastlanır.
 - Arabistan Levhası'nın kuzeye hareketi bu sıkışmada belirleyicidir.
 - Türkiye arazisinin tamamı bu dönemde tektonik olarak durağanlaşmıştır.
 - Doğu Anadolu'da şiddetli volkanizma bu süreci takip etmiştir.

Çözüm Alanı / Notlar:

2. Türkiye ikliminde kış mevsiminde Akdeniz havzasında oluşan gezici alçak basınç merkezlerinin Türkiye üzerinden geçerken izlediği rotalar üzerinde en fazla yağışı bırakma mekanizması hangisidir?
- Karasal hava kütleleriyle karşılaşarak cephesel karakter kazanması
 - Sibiryaya yüksek basıncının etkisiyle güneye doğru ötelenmesi
 - Toros Dağları'na dik çarparak orografik olarak yükselmesi
 - Basra alçak basıncı ile birleşerek termik etkiyi artırması
 - Asor yüksek basıncı tarafından iç kesimlere itilmesi

Çözüm Alanı / Notlar:

3. Karstik aşınım ve birikim şekillerinin yoğun olduğu Taşeli Platosu'nda yer altı su seviyesinin çok derinde olması ve yüzey sularının yetersizliği, aşağıdakilerden hangisinin doğrudan sonucudur?
- Yıllık toplam yağış miktarının Türkiye ortalamasının altında olması
 - Kimyasal çözünme hızıyla fiziksel ufalanma hızının eşit olması
 - Litolojik yapının (kalker-jips) geçirgenliğinin çok yüksek olması
 - Bölgenin ortalama yükseltisinin 2000 metreyi aşması
 - Orman örtüsünün karstlaşma sürecini tamamen durdurması

Çözüm Alanı / Notlar:

Görsel 1: Türkiye'nin Fiziki Yapısı ve Dağ Sıraları

4. Türkiye'nin akarsu havzaları ve rejimleri analiz edildiğinde, bazı nehirlerin (örneğin Kızılırmak) hem debi miktarının hem de rejim düzensizliğinin fazla olması aşağıdakilerden hangisiyle daha güçlü açıklanır?
- Havzasının çok geniş olması ve farklı iklim bölgelerinden geçmesi
 - Sadece kar ve buz sularıyla beslenen yüksek dağ nehri olması
 - Debisinin mevsimlik buharlaşma şiddetine karşı dirençli olması
 - Akış hızının tüm yatak boyunca homojen bir yapı sergilemesi
 - Havzasında karstik kaynakların ana besleyici rol oynaması

Notlar ve Öz-Değerlendirme

5. Türkiye'nin toprak tipleri düşünüldüğünde, "Vertisol" (dönen toprak / taş doğuran) olarak bilinen toprakların Ergene Havzası'nda yaygın olmasının temel sebebi nedir?
- Yıllık yağışın yetersizliğine bağlı tuz birikimi
 - Killi-marnlı anakaya yapısı ve kurak-nemli mevsim farkı
 - Bölgedeki volkanik tüf ve küllerin kimyasal ayrışması
 - İntansif tarım yöntemlerinin toprak yapısını bozması
 - Akarsuların getirdiği alüvyonların kalınlığının az olması

Öz-Değerlendirme (Bilişsel Denetim)

Bu bölümdeki sorulara verdiğim cevaplara güvenim:

(1-Düşük, 5-Yüksek)
[1] [2] [3] [4] [5]

Hangi konuda eksik hissediyorum?

Türkiye'nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası - Fasikül

Mini Sözlükçe (Kelime Dağarcığı Geliştirme)

Nüfus Projeksiyonu: Gelecekteki demografik eğilimleri tahmin etme süreci.

İntansif Tarım: Modern yöntemlerle, birim alandan en yüksek verimi alma.

Nadas: Verimi artırmak için toprağın bir yıl ekilmeden bırakılması.

Besi Hayvancılığı: Kapalı alanlarda yapılan modern hayvancılık türü.

Net Göç Hızı: Belirli bir yerin aldığı ve verdiği göç arasındaki fark.

6. Türkiye'nin demografik yapısı incelendiğinde, 65 yaş ve üzeri nüfus oranının artması ve doğum oranlarının düşmesiyle oluşan "demografik fırsat penceresi" kavramı aşağıdakilerden hangisini zorunlu kılar?

- Emeklilik yaşının düşürülerek istihdamın gençleştirilmesini
- Çalışma çağındaki nüfusun eğitim kalitesinin ve niteliğinin artırılmasını
- Kırsal alanlarda nüfus artış hızının teşvik edilmesini
- İç göç hareketlerinin batı illerinde tamamen durdurulmasını
- Nüfus yoğunluğunun sadece sanayi bölgelerinde toplanmasını

7. Türkiye'de modern tarım (İntansif) yöntemleriyle birim alandan alınan verim artarken aynı zamanda "toprak yorgunluğu" ve "yeraltı suyu tuzlanması" sorunlarının artması aşağıdakilerden hangisiyle ilişkilidir?

- Nadas yönteminin tamamen terk edilerek nöbetleşe ekime geçilmesi
- Tarımsal ilaçlamada biyolojik yöntemlerin tercih edilmesi
- Aşırı gübreleme ve yanlış sulama tekniklerinin kullanılması
- Bölgesel kalkınma projelerinin tarım alanlarını daraltması
- Tohum ıslah çalışmalarının bitki direncini düşürmesi

8. Türkiye, endemik bitki türleri ve flora çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir. Bu durumun hayvancılık faaliyetleri üzerindeki en doğrudan etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

- Besi hayvancılığında kullanılan yem maliyetlerini düşürmesi
- İpek böcekçiliğinin sadece batı bölgelerinde yoğunlaşmasını sağlaması
- Gezginci arıcılık faaliyetleriyle yüksek katma değerli bal üretimi sağlanması
- Mera hayvancılığının teknolojik altyapısını zorunlu olarak iyileştirmesi
- Küçükbaş hayvancılıkta et veriminin iklimden bağımsızlaşması

9. Bor, trona (doğal soda) ve mermer gibi madenlerin dünya ticaretindeki payının yüksek olması Türkiye'ye hangi stratejik üstünlüğü sağlar?

- Enerji hammaddeleri ithalatını tamamen durdurabilme gücü
- Yüksek teknoloji ürünlerinde hammadde tedarik güvenliği ve ihracat geliri
- Sanayi üretiminin tamamının sadece yerli madenlere dayanması
- Maden yataklarının ülke genelinde dengeli dağılmasını sağlaması
- Tarımsal üretim maliyetlerini küresel piyasaların altına çekmesi

10. Türkiye'de son yıllarda Marmara ve Ege bölgelerinde "sanayi kümelenmeleri"nin (clustering) artmasının temel sebebi nedir?

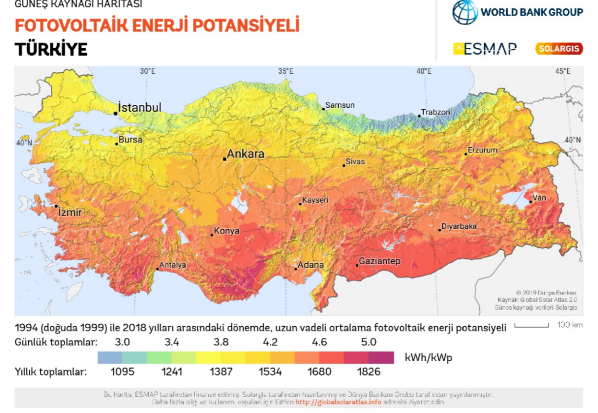
- Hammadde kaynaklarının bu bölgelerde yeni keşfedilmesi
- Kalifiye iş gücü, lojistik avantajlar ve yan sanayi etkileşimi
- Bölgedeki iklim koşullarının ağır sanayi için en uygun olması
- Devlet teşviklerinin sadece bu bölgelere yönelik verilmesi
- Tarım arazilerinin sanayi için bedelsiz tahsis edilmesi

Ders Notları ve Hatırlatıcılar:

Türkiye'nin Ekonomik Coğrafyası ve Bölgesel Kalkınma - Fasikül

11. Türkiye'nin yenilenebilir enerji stratejisi kapsamında, Batı Anadolu'da jeotermal enerji santrallerinin (JES) sayısının artması aşağıdakilerden hangisiyle doğrudan ilişkilidir?

- Bölgenin yüksek enlem etkisinde kalarak ısınma ihtiyacının artması
- Horst-graben sistemine bağlı genç fay hatlarının yoğunluğu
- Akarsuların hidroelektrik potansiyelinin tamamen dolması
- Güneşlenme süresinin Türkiye ortalamasının çok üzerinde olması
- Karasal iklimin etkisiyle yer altı sularının aşırı ısınması

Görset: Türkiye'nin uzun süreli ortalama fotovoltaik güç potansiyeli (kWh/kWp).

12. Türkiye'nin stratejik konumunu güçlendiren "Orta Koridor" (Trans-Hazar Uluslararası Taşıma Güzergahı) projesi, ekonomiye en çok hangi alanda katkı sağlar?

- Sadece iç ticaretin canlanmasına yardımcı olması
- Çin ile Avrupa arasındaki kesintisiz lojistik akışta transit gelir elde edilmesi
- Deniz yolu taşımacılığının toplam ticaret içindeki payını azaltması
- Şehirler arası otobüs taşımacılığının maliyetlerini düşürmesi
- Petrol boru hatlarının güvenliğini karayoluyla sağlaması

13. Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi'nin (YHGP), diğer bölgesel kalkınma projelerinden farklı olarak "ekolojik rehabilitasyon" odaklı olması neyi amaçlamıştır?

- Havzadaki sanayileşmeyi tamamen durdurarak tarımı canlandırmak
- Nehirdeki kirliliği önlemek, erozyonu kontrol altına almak ve akış rejimini düzenlemek
- Bölgedeki nüfusu büyük şehirlere göç etmeye teşvik etmek
- Karadeniz Bölgesi'nde sadece fındık üretimini yaygınlaştırmak
- Havzadaki tüm ormanları kağıt sanayisi için kullanıma açmak

14. Gaziantep, Hatay ve Afyonkarahisar gibi illerin "Gastronomi" alanında UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na dahil olması turizm stratejisinde nasıl bir değişim yaratmıştır?

- Deniz turizmine olan yatırımın tamamen durdurulmasını
- Kültürel mirasın ekonomik değerini artırarak turizmi çeşitlendirmesini
- Sadece yabancı turistlere yönelik fiyat politikası uygulanmasını
- Tarım ürünlerinin sadece iç piyasada tüketilmesini
- Otel konaklama sürelerinin bir günle sınırlandırılmasını

15. Türkiye'nin kuzey ve doğu kesimlerinde eğim ve yağışın etkisiyle görülen heyelan olaylarının, yerleşim ve ulaşım planlamasındaki en temel etkisi nedir?

- Yerleşmelerin sadece vadi tabanlarına toplanmasına neden olması
- Tünel ve viyadük gibi maliyetli mühendislik yapılarını zorunlu kılması
- Karayolu taşımacılığının tamamen terk edilip havayoluna geçilmesi
- Tarım alanlarının heyelan riski nedeniyle ağaçlandırılmasının yasaklanması
- Şehirleşme hızının Türkiye ortalamasının üzerine çıkmasını sağlaması

Bunu Biliyor muydunuz? (Bilgi Tazeleme)

Türkiye'nin en büyük bölgesel kalkınma projesi olan GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi), sadece bir sulama ve enerji projesi değil; eğitim, sağlık ve ulaştırmayı da kapsayan entegre bir sosyal dönüşüm projesidir. GAP ile bölgedeki pamuk ve mısır üretimi Türkiye genelinde lider konuma yükselmiştir.

Gelişim Planı (Öz Değerlendirme)

Yanlış yaptığınız soruların konularını aşağıya not ederek çalışma stratejinizi belirleyin:

Açıklamalı Çözüm Anahtarı

Soru 1 - Cevap: D Türkiye arazisi Neojen ve Kuaterner'de şiddetli tektonizmaya (yükselme, volkanizma) sahne olmuştur; durağan değildir.

Soru 2 - Cevap: A Akdeniz alçak basıncı, kuzeyden gelen soğuk hava ile karşılaştığında cephesel (frontal) yağışlar oluşturur.

Soru 3 - Cevap: C Taşeli'de kalkerli yapı suyun hızla derine sızmasına yol açar (Karstik yeraltı drenajı ve yüzey suyu yetersizliği).

Soru 4 - Cevap: A Kızılırmak, havzasının genişliği sebebiyle farklı iklim bölgelerinden etkilenir; bu da debi ve rejim düzensizliğini artırır.

Soru 5 - Cevap: B Vertisoller killi (marnlı) topraklar olup kuraklıkta çatlak ve "taş doğuran" adını alır.

Soru 6 - Cevap: B Demografik fırsat penceresi, mevcut genç nüfusun nitelikli eğitimle katma değer üretmesine bağlıdır.

Soru 7 - Cevap: C Bilinçsiz sulama ve aşırı gübreleme, toprağın kimyasal yapısını bozarak tuzlanma ve yorgunluğa yol açar.

Soru 8 - Cevap: C Flora çeşitliliği, gezginci arıcılık yoluyla farklı aromatik özelliklere sahip (Anzer gibi) yüksek değerli bal üretimini sağlar.

Soru 9 - Cevap: B Bor ve trona gibi stratejik madenler, yüksek teknoloji sanayi dallarında kritik hammadde olup ihracat gücü kazandırır.

Soru 10 - Cevap: B Sanayi kümelenmesi; lojistik, kalifiye iş gücü ve yan sanayi arasındaki etkileşimi artırarak maliyetleri düşürür.

Soru 11 - Cevap: B Batı Anadolu'daki horst-graben (kırıklı) yapısı, yer altındaki sıcak suyun yüzeye yakın dolaşımını (JES) sağlar.

Soru 12 - Cevap: B Orta Koridor, Çin-Avrupa hattındaki lojistik akışta Türkiye'yi kilit bir transit ülke ve gelir merkezi yapar.

Soru 13 - Cevap: B YHGP, diğer projelerden farklı olarak Yeşilirmak havzasındaki kirlilik ve erozyon gibi çevresel riskleri kontrol etmeyi hedefler.

Soru 14 - Cevap: B Gastronomi, yerel kültürün turizm ürününe dönüşmesini ve turizmin 12 aya yayılmasını sağlayarak kalkınmayı destekler.

Soru 15 - Cevap: B Heyelan riski yüksek olan bölgelerde güvenli ulaşım için tünel ve viyadük gibi yüksek maliyetli mühendislik çözümleri şarttır.

Değerli Öğretmen Adayları;

Türkiye'nin geleceğini şekillendirecek olan sizlerin coğrafi bilgi ve analiz yeteneği, yetiştireceğiniz nesiller için en büyük ışık olacaktır. Bu hazırlık sürecindeki emeğinizin karşılığını en güzel şekilde almanız dileğiyle. Yolunuz açık olsun!